

Bitó

Ajuda'ns a conservar-lo

BITÓ (*Botaurus stellaris*)

castellà: Avetoro común
anglès: Eurasian Bittern
francès: Butor étoilé
alemany: Goose Rohrdommel

Com és?

El bitó és un ocell d'aiguamoll gros, de la família dels ardeids (bernats, agrons i martinets). Fa uns 80 cm d'alçada, dels quals el cos només en representa aproximadament la meitat. El coll i el bec són proporcionalment llargs. No hi ha dimorfisme sexual (mascles i femelles no poden distingir-se) i el seu color és marró daurat, molt pigallat i barrat. Les potes, curtes i grosses, són verdes.

On viu?

Habita en els canyissars de les zones humides. Té un comportament discret, per la qual cosa només se'l pot veure molt rarament.

Quan és descobert, adopta una característica postura de camuflatge; s'estira amb el bec vertical i mira cap amunt, confonent-se amb les canyes del voltant. El seu plomatge afavoreix a que passi desapercbut.

Es distribueix per tota Europa, tot i que la seva població ha davallat considerablement en els darrers 25 anys. L'any 1976, es calculava que hi havia entre 2.500 i 2.700 parelles al continent, mentre que l'any 1992 només hi havia entre 1.020 i 1.350 parelles.

A la península Ibèrica, actualment es calcula que pot haver-hi només unes 25 parelles. A Catalunya, tot i ser molt escàs,

gairebé al límit de l'extinció, com a nidificant, en els darrers anys s'ha constatat la presència d'unes 10 parelles com a màxim, cosa que representa la meitat de la població peninsular. Actualment nidifica únicament als aiguamolls de l'Alt Empordà (nucli estable que oscil·la d'1 a 5 parelles) i al delta de l'Ebre, on la situació és incerta (se'n calculen entre 3 i 5 parelles). Hi ha indicis de possibles reproduccions, de forma aïllada, als aiguamolls del riu Ter (1991), en uns canyissars de l'aiguabarreig dels rius Segre i Cinca, al terme de Massalcoreig (1993), i ha cantat l'any 2000 al delta del Llobregat, localitat on no ho feia des del 1956, quan va deixar de criar-hi i on és actualment un hivernant regular.

Es tracta d'una espècie amb poblacions sedentàries tot i que a Catalunya en rebem exemplars hivernants bé de poblacions procedents de latituds més septentrionals, bé d'altres nuclis poblacionals propers. A l'hivern, doncs, pot aparèixer en àrees de canyissars on no es troba durant l'època de cria.

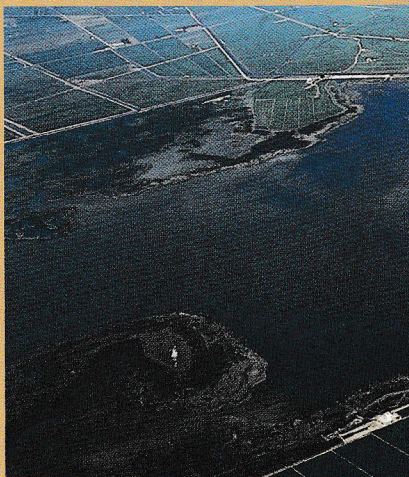
Com viu?

A les zones d'aiguamoll, el bitó viu principalment a les zones de canyissars i a les masses d'aigua properes. Passa gran part del temps quiet, ja que aquesta és la seva principal defensa. Realitza, però, moviments entre les diferents àrees de vegetació d'aiguamoll i pot sortir del canyissars per alimentar-se a jonqueres o marges de canals.

Durant la primavera, principalment, als vespres, els mascles emeten un reclam singular que denota la seva presència. El so que emeten sembla una sirena de boira, com el soroll produït en bufar dins d'una ampolla buida, i recorda el crit d'un bou llunyà (al delta de l'Ebre se l'anomena «toro»), cosa que va donar peu a l'Empordà a la llegenda del Bruel.

Aquests reclams es repeteixen a intervals d'aproximadament dos segons i es poden sentir de força lluny per la potència del so. Val a dir que la musculatura de la regió faríngia d'un mascle en període reproductor representa el 60% del seu pes.

TONI ESPANA

roman en òptimes condicions de protecció. Es tracta, a més, d'una espècie «paraigua» és a dir, que les actuacions destinades a protegir-lo beneficien moltes altres espècies que viuen a les zones humides, tant vegetals com animals. Zones que, d'altra banda, es troben en una situació de forta regressió a tot el món.

La llegenda del bruel

El bruel és un crit que ressona als estanys empordanesos, i que va originar la llegenda del Bruel de l'estany de Castelló d'Empúries.

«S'explica que durant l'edat mitjana, en temps del comte d'Empúries Ponç Hug, va haver-hi, una vegada, una pessima anyada agrícola. El comte, amb un gran sentit de justícia, va manar que se li entregués tot el gra recollit a la vila, per repartir-lo entre tots els seus súbdits, i evitar així la fam entre els més pobres. Un ric home del paratge, de molta nomenada, va voler fer la llei pel seu cantó, i va agafar tot el blat que va poder arreplegar i el va carregar en una carreta tirada per bous. De Castelló volia anar cap a Roses on l'esperava un vaixell per embarcar ben lluny, però havia d'anar-hi en negra nit per no ser descobert, i havia de travessar la zona dels estanys. En arribar-hi, els bous van començar a enfonsar-se, i com més descarregava més s'enfonsava en el llot de la maresma, fins que blat, bous, carreta i ric home van desaparèixer engolits pels fangs. Des d'aleshores, del fons de les aigües dels estanys se senten els planys dels bous, com a record de la malifeta.»

Aquest crit, autènticament, és el del mascle del bitó, a l'època de zel. Aquesta mena d'udol de bou, que surt dels estanys, es va deixar de sentir a partir dels anys seixanta en què aquest ocell va desaparèixer; però d'ençà la creació del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà el bruel torna a sentir-se. Gràcies a la protecció, el bitó torna a criar en aquesta zona i s'ha aconseguit, així, fer revivre la llegenda.

De què s'alimenta?

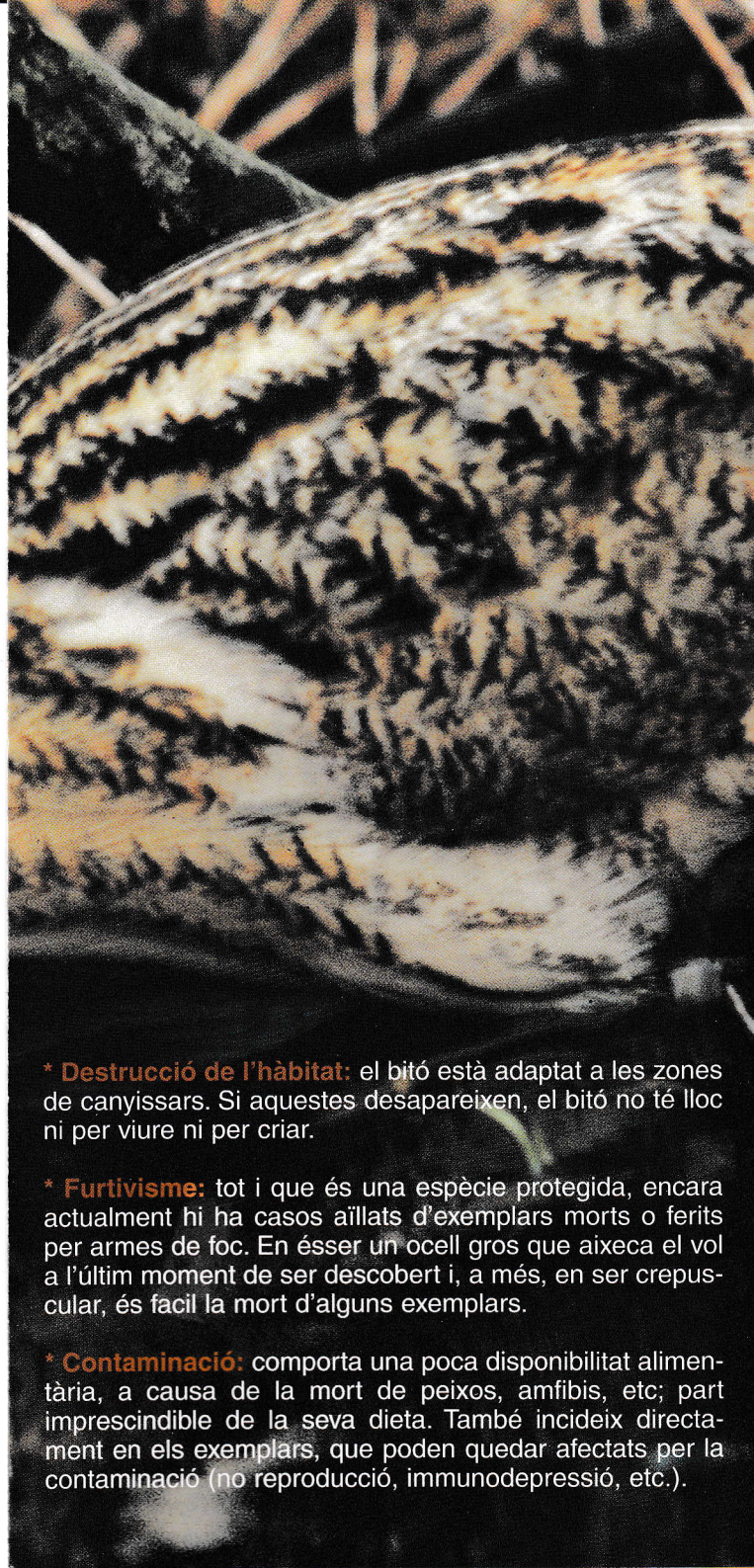
S'alimenta bàsicament de petits peixos, d'amfibis, de crancs, d'insectes i, fins i tot, d'ocells i de petits mamífers que troba a les aigües poc fondes i a la vegetació subjacent. Agafa les preses mentre les espera de manera estàtica, o bé les busca amb moviments molt lents.

Per què cal protegir-lo?

El bitó és una espècie en perill al nostre país. És un ocell situat a dalt de tot de la piràmide ecològica i és un bioindicador: la seva presència és garantia que l'hàbitat és ben conservat i que hi ha prou d'aliment disponible, i per tant que

Quins factors l'afecten?

Les principals causes del mal estat de la població de bitó a escala global són:

JAUME SANÉ

* **Destrucció de l'hàbitat:** el bitó està adaptat a les zones de canyissars. Si aquestes desapareixen, el bitó no té lloc ni per viure ni per criar.

* **Furtivisme:** tot i que és una espècie protegida, encara actualment hi ha casos aïllats d'exemplars morts o ferits per armes de foc. En ésser un ocell gros que aixeca el vol a l'últim moment de ser descobert i, a més, en ser crepuscular, és fàcil la mort d'alguns exemplars.

* **Contaminació:** comporta una poca disponibilitat alimentària, a causa de la mort de peixos, amfibis, etc; part imprescindible de la seva dieta. També incideix directament en els exemplars, que poden quedar afectats per la contaminació (no reproducció, immunodepressió, etc.).

* **Factors naturals:** els hiverns crus també fan que disminueixi el nombre de preses per menjar, i això pot dificultar la supervivència del bitó.

Com podem ajudar?

* Siguem respectuosos amb les espècies protegides i amb les normes de protecció als espais naturals protegits: les nostres petites accions ajuden a conservar l'hàbitat del bitó i de les altres espècies d'aiguamoll.

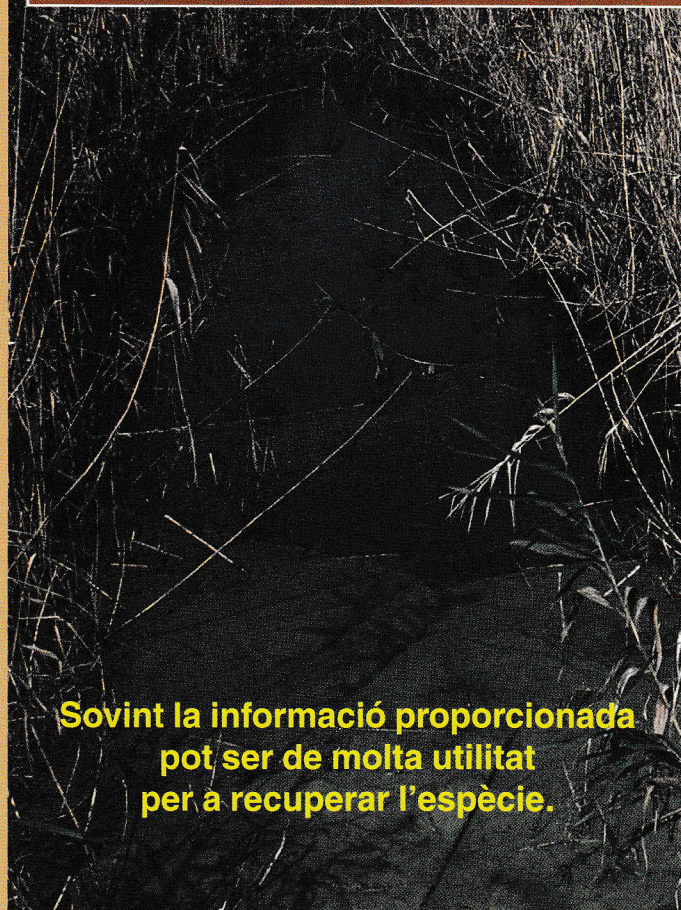
* **Caçadors:** cal que quan es caça es miri primer a què disparem. En cas de dubte, MAI no s'ha de disparar.

* Ajudeu a conservar les zones d'aiguamoll: visiteu-les, feu-ne ús de les instal·lacions i participeu a les activitats. Perquè el nostre interès actual és garantia de la preservació futura d'aquestes àrees.

* Eviteu tot tipus de contaminació i aviseu el personal dels espais naturals protegits en cas de detectar situacions anòmales o potencialment perilloses. La conservació de la natura és cosa de tothom.

* Si observeu algun bitó al camp o en les vostres visites als parcs naturals de Catalunya, comuniqueu-ho als respectius centres d'informació o a l'adreça del Departament: el conjunt d'observacions aïllades ajuden a conèixer millor l'evolució de l'espècie al país i a garantir-ne a la llarga la preservació.

Si tens alguna informació interessant sobre el
bitó, ens ho pots comunicar a
l'adreça que hi ha al peu de la fotografia.

**Sovint la informació proporcionada
pot ser de molta utilitat
per a recuperar l'espècie.**

RICARD GUTIERREZ

Avinguda Diagonal, 523-525

08029 Barcelona

Tel 934 445 000

e-mail: wsia@correu.gencat.es

<http://www.gencat.es/mediamb/pn>

Generalitat de Catalunya

Departament de Medi Ambient